

Tabivere Põhikool

Essee/lühikirjandi kirjutamine

Essee on kirjatöö vorm, mis võimaldub sul ideid ja teemasid sügavuti käsitleda just sellisel moel nagu sina seda soovid. Essee võib olla ka üks eksami vorme, kus pead kiirelt otsustama, mida ja kuidas kirjutad, et saada võimalikult kõrge hinne.

Esseed kasutatakse peamiselt selleks, et käsitleda keerukaid ja mitmetahulisi küsimusi. Nii saad näidata oma teadmisi, analüüsioskust, faktikäsitlust ja argumenteerimisoskust. Essee peaks sisaldama kolme põhiosa:

1. **Sissejuhatus** – annab lühikese ülevaate essee sisust ning sinu eesmärgist ja lähenemisviisist.
2. **Põhiosa** – annab edasi informatsiooni, argumendid või põhipunktid.
3. **Kokkuvõte** – võtab kokku eespool kirjutatu ning toob välja peamised järeldused ja seisukohad, mida essee põhiosas kirjeldati.

Millised on tüüpilisemad vead essee ülesehituses?

- **Ümber palava pudru.** Selline töö on laialivalgub, hüplev, seosetu ega jõua kuhugi välja. Info peab olema esitatud asjakohaselt ja essee erinevad osad peavad olema loogiliselt seotud.
- **Puudub sissejuhatus ja/või kokkuvõte.** Sissejuhatus ja kokkuvõte näitavad, et oled võimeline sügavalt ja analüütiliselt mõtlema ning essee moodustab terviku.
- **Liiga üksikasjalik.** Kirjutaja on tahtnud näidata, kui palju ta on teab erinevaid fakte, ning unustanud näidata, kui paljust ta tegelikult aru on saanud. Oluline on eristada olulist ebaolulisest.
- **Poolik vastus.** Essee peab katma kõiki ülesande/küsimuse aspekte, mitte keskenduma vaid ühele.
- **Domineerivad tsitaadid.** Sellist tüüpi ülesehitus, kus on kasutatud liigselt tsitaate, ei näita originaalse mõtlemise võimet.

Essee kirjutamine samm-sammult:

1. **Kogu mõtteid:** koosta mõttekaart.
2. Sõnasta oma kirjandi **põhiidee** ehk väida midagi.
3. Vali välja 3–4 alateemat ja tee **kavapunktid**. Mõtle hoolikalt, kas sul on iga punkti kohta piisavalt palju öelda.
4. Ära unusta **sissejuhatust** ega **kokkuvõtet**! Pea meeles, et kokkuvõttes uusi väiteid ei esitata, vaid võetakse kokku kirjandi peamised mõtted.
5. Igas lõigus **väida, too näiteid** ja **põhjenda** oma arvamust!
6. Enne puhtandi kirjutamist **loe kirjand hoolikalt läbi**: kas mõtted on esitatud arusaadavalt, kas sõnastus on sobiv ja korrektne, kas komad on õiges kohas ja laused sobiva pikkusega. **Tee parandusi** nii sisus kui ka õigekirjas.

Allikad: www.tudengiveeb.ee ja www.innove.ee

Essee hindamismudel

36-40 punkti „5“

30-35 punkti „4“

20-34 punkti „3“

8-19 punkti „2“

0-7 punkti „1“

Sisu		Õigekiri		Sõnavara ja stiil		Ülesehitus	
20	Tekst vastab teemale, on üldistusjõuline ja isikupärane, mõtted on esitatud selgelt ja veenvalt.	10	Tekstis on 0–2 õigekirjaviga.	5	Sõnavara on ulatuslik ja lausestus mitmekülgne, tekstis on 0–1 stiiliviga.	5	Tekst on liigendatud tervik, ülesehitus on loogiline ja sidus.
15	Tekst vastab teemale, on üldistusjõuline, mõtted on esitatud selgelt.	8	Tekstis on 3–5 õigekirjaviga.	4	Sõnavara ja lausestus on kohati ühekülgne, tekstis on 2–3 stiiliviga.	4	Tekst on tervik, ülesehitus on loogiline, kuid lõigu piiridel esineb liigendusvigu.
10	Tekst vastab teemale, kuid on üldsõnaline, mõtted on esitatud arusaadavalt.	6	Tekstis on 6–8 õigekirjaviga.	3	Sõnavara on ühekülgne, esineb lausestusraskusi, tekstis on 4–5 stiiliviga.	3	Teksti ülesehituses on vastuolud, teksti osades esineb liigendusvigu.
5	Tekst vastab üldjoontes teemale, kuid mõtted on kohati seotud ja ebaselged.	3	Tekstis on 9–11 õigekirjaviga.	2	Sõnavara ja lausestus on algelised, tekstis on 5–6 stiiliviga.	2	Teksti ülesehituses on vastuolud, mõni tekstiosa puudub.
1	Tekst vastab üldjoontes teemale, kuid on raskesti mõistetav.	1	Tekstis on üle 11 õigekirjavea.	1	Sõnavara on kohati sobimatu, lausestus algeline, tekstis on rohkem kui 6 stiiliviga.	1	Tekst on vormitu, ülesehitus on ebaloogiline.
Tulemus 0 punkti.		Tekst ei vasta teemale. Ülesandest ei ole aru saadud, see on lahendamata.					